

nə qədərdir?

2. Orta sıxlığı: təyin edin.
3. Əhalinin cins və yaş tərkibini, milli tərkibini, kənd və şəhər əhali nisbətini, urbanizasiya və miqrasiya, əmək ehtiyatları və digər bu kimi məsələləri rayonunuzun müvafiq strukturlarından öyrənməklə müəyyən edin.

Mövzu: Təsərrüfatın ümumi səciyyəsi
1. Yaşadığınız ərazinin təsərrüfat strukturu haqqında məlumat verin.

2. Maddi və qeyri – maddi istehsal sahələrinin nisbətini müəyyənə bilərsiniz.

3. Yaşadığınız ərazi üzrə fəaliyyət göstərən dövlət və özəl təsərrüfat sahələrini müəyyən edin.

4. Yaşadığınız ərazidə respublika əhəmiyyətli müəssisələr varmı? Əgər varsa onların fəaliyyəti haqqında danışın.

Ayrı-ayrı rayon məktəblərinin yuxarıdakı suallara cavab tapmaları üçün yerli coğrafi ədəbiyyatlar hazırlanmalıdır.

Rəyçi: *əməkdar müəllim A.Muradov*

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları). // Azərbaycan məktəbi, 2011, № 6.

2. Cəbrayilov İ. Şəxsiyyətinin təhsil və vətəndaş cəmiyyəti. Monoqrafiya. Bakı: Mütərcim, 2011.

3. Veysova Z. Fəal/interaktiv təlim. Bakı, 2007.

4. Kərimov Y. Təlim metodları. Bakı: RS Poliqraf, 2010.

5. Bibik A. və b. "Orta məktəbdə

coğrafiya təliminin metodikası". K.F.Stroyev "Coğrafiyanın məktəb kursunda məhəşünaslıq və məhəşünaslıq prinsipi". Bakı: Maarif, 1973, səh 423.

6. Eminli K. Biliklərin möhkəmləndirilməsində təlimi texniki vasitələrinin rolu. Bakı, 1997, səh 220.

7. Əliyev R. İKT əsaslı innovativ tədris yanaşmaları // Kurikulum, 2011, № 1, səh. 69-73.

8. Xaliqov A. Öyrənməyi öyrətmək əsas vəzifədir. // Azərbaycan məktəbi, 2013, № 4.

III. Рустамли

Творческое отношение учителей в изучении краеведения в учебном процессе

Резюме

В статье говорится о применении краеведческого материала в учебном процессе и творческом отношении учителей к этому делу.

Sh.Rustamly

Teachers' creative approach to teaching geography and country study

Summary

In this article it is spoken about teachers' creative approach to teaching Geography and Country study at secondary schools.

BƏZİ MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZ HAQQINDA

Sədaqət Hüseynova
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Açar sözlər: sadəlik, təvəzzükarlıq, gözəl keyfiyyətlər:

Ключевые слова: простота, скромность, прекрасные качества.

Key words: simplicity, modesty, good qualities.

Əxlaqi keyfiyyətlərin aşılınması məktəbdə tərbiyə işinin əsasını təşkil edir. Şagirdlərin əxlaqi keyfiyyətlərə yiyələnməsi erkən yaşlardan başlanmalıdır. Çünki özündə lap uşaqlıqdan bu keyfiyyətləri tərbiyə edən adam sonrakı mərhələlərdə cəmiyyət üçün lazımlı fərdə, alimənb və ləyaqətli şəxsə çevrilir. Yüksək əxlaq malik insan kimi yetişməkdə düzgün tərbiyə mühüm rol oynayır. Cəmiyyətin belə adamlara ehtiyacı həddindən çoxdur. Əxlaqi keyfiyyətlər insanların fəaliyyəti ilə sıx bağlıdır. Məlumdur ki, cəmiyyətdə, ayrı-ayrı kollektivlərdə yalnız yaxşı tərbiyə görmüş, yüksək əxlaqi keyfiyyətlərə sahib insanların olması işin effektivliyi qurulmasına təkan verir. Belə adamların gördüyü bütün işlər dəyərlili və xeyirxah məqsədlili olur. Belə insanlar cəmiyyətə və ayrı-ayrı adamlara fayda verdikləri kimi, özləri də cəmiyyətdən daha səmərəli faydalanırlar. Bunlar qarşılıqlı anlaşma mühiti üçün zəmin hazırlayırlar.

Düzgün tərbiyələndirməyə dair şagirdlər dərslərlərdə, bədii ədəbiyyatda çoxlu nümunələrə rast gəlirlər. Məsələn, atalar sözlərində, nağıl və dastanlarda ən yüksək əxlaqi keyfiyyətlər daha qabarıq verilir. Müxtəlif xalqların bədii yaradıcılıqlarında da gözəl keyfiyyətlər böyük məhəbbətlə tərənnüm edilir. Kim təsdiq etmir ki, Homer, Nizami, Şekspir, Tolstoy, Puşkin, Taqor kimi sənətkarların əsərlərində insanın böyük və gözəl əxlaqi keyfiyyətləri dərhal diqqəti cəlb edir.

Azərbaycan pədaqoqlarının da əsərlərində bu barədə gözəl fikirlər söylənmişdir.

XVIII əsr müfəkkirlərindən N.İ. Novikov demişdir ki, "Dövlətlərin tərəqqisi, xalqların rifahı mənəvi xeyirxahlıqdan, mənəvi xeyirxahlıq isə tərbiyədən asılıdır". Buna görə də, öz-özünü tərbiyə baxımından tərbiyəçilik kimi tərbiyə olunanların da özünə münasib məsuliyyətlər qoyulur. Deməli, insanın əxlaqi keyfiyyətləri hamı ətraf mühitlə, həm tərbiyənin təsiri ilə, həm də onun iradi keyfiyyətləri ilə sıx bağlıdır. İnsanın əxlaqi keyfiyyətlərinə yalnız bunlar təsir etmir. İnsan həm də cəmiyyətdə başqa insanlar arasında yaşayarkən onların hərəsindən bir şey öyrənir: ya mənfi, ya müsbət.

Ata-babalarımız yüksək əxlaqi keyfiyyətlərdən söz salanda, ilk növbədə insanı təvəzzükar, sadə, doğruçu, dürüst, alimənb, mərifətli görmək istəmişlər. Klassiklərimiz kimi, xalq da özünün şifahi yaradıcılığında insanlardakı bu cəhətləri təqdir etmiş, ona hər yerdə müsbət yanaşmışlar. Hətta "Kıtabı-Dədə Qorqud" dastanında göstərilir ki, oğuzlar olduqca təvəzzükar və sadə olmuşlar, onlar özlərindən kiçiklərə təbəbüllü davranmamışlar. Hətta özlərini başqalarından üstün tutanlara dərinin üstündəki sızanaq kimi baxmışlar.

Azərbaycanın görkəmli şairi Xaqani Şirvani öz nəslətlərinin birində yazmışdır: "Mənəm, mənəm" deyib öymə özünü, Həmişə müxtəsər söylə sözlünü.

Cahildir özünü tərifi edənlər,
"Çox bilirəm" demə bilsən də ağər.

Böyük şair özü də təvəzökarlığı özünü başqalarından üstün tutmamaq kimi anlamağa çalışmışdır. Xaqani onu da deyirdi ki, "Təvəzökar olan daim yüksələr". Mütəfəkkir şairimiz Nizami də istəyirsənsə böyük adam olub ucalasan, təvəzökar ol, kimi nəsihətlər verirdi. Azərbaycan klassiklərinin əsərlərində pedaqoji-psixoloji fikirlərin arxasında həmişə belə tərbiyəvi məqsəd dayanmışdır. A.Bakıxanovaya görə, sadəlik və təvəzökarlıq xoşbəxtlik əldə etməyin ən mühüm vasitələrindən biridir. O yazırdı: "Dərya öz-özünə dalğalanır, çör-çöp isə ələ bilir ki, bu dalğalanma ona görədir".

Klassiklərimizin insanın mərifətli olmasını, əsas onun əxlaqi keyfiyyətlərindən biri sayırdı.

Qədim el məsələlərindən birində deyilir: "Mərifət-gənclərin imtiyazıdır".

XX əsr Azərbaycan klassiklərindən, dünya romantik şeirinin müqəddir simalarından olan Məhəmməd Hadi elmin, mərifətin işıqlı gələcək uğrunda mübarizədə böyük rolunu daha dolğun və ciddi ifadə etmişdir:

Elmin, hünerin, mərifətin varsa, buyur gəl,

Yoxsa, bu həyat ələminə olma bir əngəl.

Təbii ki, ümumi etik normalarında iş yoldaşları ilə, tanışları ilə mərifətli rəftar etməyənlərin, əlində dedi-qodu yaraadamların əxlaqi keyfiyyətləri müsbət qəbul edilmir.

Klassiklərimiz də bu qaydadan kənara çıxanları, yəni ən azı öz-özünə lovğalananları kəskin tənqid etmişlər. Sadəlik və təvəzökarlıq insanın ən zəngin var-dövləti kimi qiymətləndirilmişdir. Pedaqogikamız da ələ hazırki dövrdə müəllimlərimizin qarşısına belə vəzifələr qoymuşdur ki, tərbiyə prosesinin əsas ideya istiqaməti vətəna layiqli gənclər tərbiyə etməkdən, sadəlik, təvəzökarlıq, nəzakətli olmaq kimi yüksək keyfiyyətlərə malik nəsil yetişdirməkdən ibarətdir. Çünki insan cəmiyyətdə yaşayır, cəmiyyət isə insan

əxlaqına, onun məna və simasına, əxlaqa zidd hərəkətlərinə, hərəkət və tərbiyəsinə etinasız yanaşa bilməz.

Böyük Nizaminin aşağıdakı misraları fikrimizi tamamlamağa kömək edir:

Kimə nəsihət sənəki səadət, bəxti-yarlıq?

Dünyanın əşrafisən, dünya mülkü səndir,

Göründüyü kimi, əxlaqi keyfiyyətlər nəinki tərbiyə prinsipi, o həm də bəşəri dəyərlərdir.

Rəyçi: fəlsəfə doktoru Ş.Balakışiyev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Nizami Gəncəvi. Poemalar. Bakı, 1985.
2. Əliyev M. Təvəzökarlıq insanın yaraşığıdır. Bakı, 1967.
3. Seyidzadə T. Gördüyüm işlər aldığım qiymət. Bakı, 2013.
4. Mirzəcanzadə A. İxtisasla giriş. Bakı, 1990.

C.Гусейнова

О некоторых духовных ценностях

Резюме

В статье рассматриваются проблемы нравственного воспитания школьников.

S.Huseinova

About some moral virtues

Summary

This article deals with the development of the students' moral qualities.

РОЛЬ СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАВИСИМОСТИ У ПОДРОСТКА

Сабина Бабаева
диссертант Института
проблемного образования

Аçar sözlər: təcavüz, dezadaptasiya, kompüter oyunları, yeniyetmə, ailə.

Ключевые слова: агрессия, дезадаптация, компьютерные игры, подросток, семья.

Key words: aggression, non adaptation, computer games, teenagers, family.

Ни у кого не вызывает сомнений, что без компьютера невозможно представить себе жизнь современного человека. В век грамотности, использования новейших технологий, постепенно отпадает необходимость поиска нужной информации в книгах, журналах. За короткий промежуток времени можно найти все то, что нас интересует. Безусловно, роль компьютера неопределима. Однако опасность подстерегает наших детей, у которых возникает зависимость от компьютерных игр, меняется отношение к родителям, урокам. А в некоторых случаях мы констатируем факт развития под влиянием компьютерных игр жестокости, агрессивного поведения, а иногда тревожности, страха.

Следует отметить, что понятие "компьютерная зависимость" появилось в 1990 г. С его появлением специалисты, изучающие аддиктивное поведение, забыли тревогу, ввиду того, что данная зависимость стала своего рода наркотической зависимостью, выражающейся эмоциональным пристрастием к героям компьютерных игр. Особенно подвержены к трансформации своего настроения подростки, а под влиянием различных видов игр, желание погрузиться в свой собствен-

ный мир, уйти от проблем, с одной стороны приводит к торможению индивидуально-личностных качеств личности, а с другой, приводит к появлению новых психологических проблем, или усугублению уже имеющихся.

Следует отметить, что рассматриваемая нами проблема является предметом исследования многих ученых. (М. Коул, С. Пейперт, А. В. Беляева, С. Л. Новоселова, Ш. Тека и др.) (4).

Анализ литературы (1,2,3,5), посвященной компьютерным играм, позволил предположить, что интересными, в тоже время наиболее опасными для подростков являются ролевые игры, которые способствуют формированию дезадаптированного, агрессивного поведения, нарушая привычный образ жизни подростка. Говоря о трудном, переходном периоде, мы учитываем тот факт, что на данном возрастном этапе происходит процесс социализации личности, чего не учли составители компьютерных игр. Общаюсь с виртуальным героем, который становится его смыслом жизни, подросток утрачивает связь с миром реальным. Желание самоутвердиться возникает обычно у подростков, которые испытывают психологические трудности в семье.